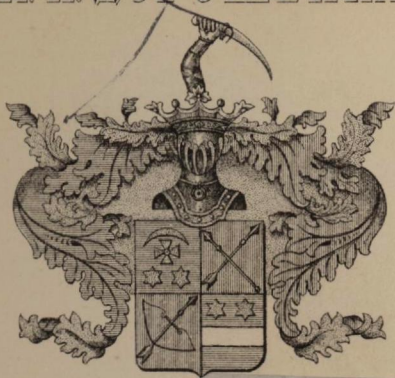

K-107
1861 N 9-10
168982

БИБЛІОТЕКА
П. Я. ДОРОШЕНКА.

Nancy Soper

117 118
119 120

05
A-48-0-X-X

ОСНОВА

1861

СЕНТЯБРЬ.

СОДЕРЖАНИЕ:

- I. Ковзарь, XXXIV. Частіна поеми: «Черниці Мар'яна», Т. Г. Шевченка.
- II. Дневникъ Т. Г. Шевченка.
- III. Народня Слава, Солониця, За Дунаю, Чтò есть мнѣ и тебѣ, жено? И. А. Кулиша.
- IV. Русалка, Ломуса.
- V. Матусинѣ Благословѣння, Олекса Стороженка.
- VI. Украинскія незабудки, И. А. Кулиша.
- VII. Съ того свѣту, Кумейки, И. А. Кулиша.
- VIII. Обзоръ украинской словесности. V. Гоголь, И. А. Кулиша.
- IX. Зъ народнихъ устѣ: I) Се така баба, що чортъ їй на маховихъ вѣлахъ чоботи оддававъ, Олекса Стороженка. II) Жидівська дяка, Митра Омельковича.
- X. Исторія України, И. А. Кулиша.
- XI. Памятное дѣло.
- XII. Передовые Жиды, И. А. Кулиша.
- XIII. О повѣсти Кузьменка, И. А. Кулиша.
- XIV. Грамота на Рошицы, М. А. Стаховича.
- XV. Правительственныя постановленія и распоряженія, касающіяся Южнорусскаго края.
- XVI. Вісті.
- XVII. Объясненіе къ рисункамъ «Живописной Украины», Л. Ж.
- XVIII. Отъ редакціи.
- XIX. Объясненіе неудобопонятныхъ украинскихъ словъ.

~~891.70 (05)~~
~~0-75~~

ЮЖНО-РУССКИЙ ЛИТЕРАТУРНО-УЧЕНЫЙ

ВѢСТНИКЪ

«Добра хочу братьи и Русьскѣй Земли.»

Владиміръ Мономахъ.

1861

СЕНТЯБРЬ.

ПРОВЕРЕНО
ДНБ 1945

С.-ПЕТЕРБУРГЪ

ВЪ ТИПОГРАФИИ Н. ТИБЛЕНА И КОМП.

28689/168982

7836
ЗАРЕСЛЕНО

ЦЕНТРАЛЬНАЯ НАУЧНАЯ
БИБЛИОТЕКА ХАД.
№ 182/1

БІБЛІОТЕКА
Української Інституції
НАРКІСІВУ - ІНТЕРНІЗМУ
№ 14298

59 a

1102

~~20/07/88~~
~~0-47~~

ОСНОВА

ОБЩЕСТВЕННАЯ ПЕЧАТНІЦА

588801

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. С. Петербургъ, Октября 21 дня, 1861 года.

Ценсоръ Ст. Лебедевъ.

Handwritten signature

ЧЕНЫ 8387

1861

СЕНСОРЪ

БИБЛИОТЕКА
УЧЕБНО-НАУЧНОГО
УЧРЕЖДЕНИЯ
ИМПЕРАТОРСКОЙ
АКАДЕМІИ НАУКЪ
22511 и

КОБЗАРЬ.

XXXIV.

ЧАСТИНА ПОЭМЫ:

ЧЕРНІЦЯ МАРЬЯНА.

Эта поэма, какъ можно догадываться, написана была Т. Гр. Шевченкомъ вслѣдъ за *Катериною*. Черпевой, неполный, подлинникъ ея писанъ почти весь карандашомъ. Поправокъ почти нѣтъ въ рукописи, но оригиналь, очевидно, содержитъ въ себѣ первый набросокъ. Отъ-этого нѣкоторые стихи не дописаны, въ другихъ не соблюденъ размѣръ; нѣкоторые состоятъ изъ повтореній, а въ одномъ мѣстѣ, черта, проведенная отъ слова *oddámъ*, которымъ начинается неизвѣстный намъ стихъ, показываетъ, что авторъ былъ намѣренъ дополнять и совершенствовать свою поэму. Много въ ней стиховъ слабыхъ, много мѣстъ растянутыхъ, но, какъ набросокъ, поэма эта весьма замѣчательна; она дышетъ свѣжею силою молодого еще таланта, и есть въ ней мѣста высоко-поэтическія. Указывать ихъ мы не будемъ, предоставляя читателю удовольствіе отыскать самому лучшее между слабымъ и прекрасное между хорошимъ. Я списалъ ее съ оригинала, часто очень нечеткаго и сбивчиваго, собственноручно, и нѣкоторые мѣста редактировалъ, замѣняя, по-возможности, авторскую работу, что и означено въ примѣчаніяхъ.

П. Кулишъ.

У неділю на вігоні
Дівчата гуляли,
Жартували зъ парубками,
Де-які співали —
Про досвітки, вечорніці
Та якъ біла ма́ти,

ОСНОВА.

Щобъ зъ козакомъ не стояла...

Звичайно — дівчата,

То про своє все й співають,

Якъ про що знає.

Ажъ ось, съ хлопцемъ старій сліпéць

Въ село шкандибáє;

Въ рукахъ чоботи; на плéчахъ

Лáтана торбiна

У старóго. А дитiна,

Сердешна дитiна,

Обiдрана, лéдве, лéдве

Носé ноженiята...

Безталáнный синъ Катрусi.

»Дивiтця, дiвчата,

Кобзáрь идé, кобзáрь идé!«

Та всi, iко мóга,

Хлопцiвъ кiнули, — побiгли

Зострiчать слiпóго.

»Дiду-сérце, голубчику!

Заграй намъ що-небóдь:

Я шагá дамъ; я — черешень;

Я напою мéдомъ;

А тимъ часомъ одпочiнешъ,

А ми потанцюемъ.

Заграй же намъ яку-небóдь!«

— »Чую, любi, чую!

Спасiбi вамъ, моi квiти,

За слóво ласкаве.

Загравъ би вамъ, та бáчите —

Справи нема, справи.

Учóра бувъ на базáрi —

Кóбза зопсува́лась,

Развали́лася...«

— «А стру́ни?»

— »Тiлько три остáлось.«

— »Та хочъ на трéхъ яку-небóдь!«

— »На трéхъ? Охъ, дiвчата!

И на одній колiсь-то гравъ,

Та ба, вже не гра́ти!
 Пострива́йте жъ, мої лю́бі,
 Тро́шки одпочіну...
 Ся́дьмо, хло́пче.»

Посіда́ли.
 Розв'язавъ торби́ну;
 Вийнявъ ко́бзу; разівъ зо́ два
 Уда́ривъ по рва́нихъ...
 »Що́ бъ вамъ загра́ть?... Пострива́йте...
 Черни́цю Мар'я́ну...
 Чи чува́ли, чи не чу́ли?....
 Слу́хайте жъ, дівча́та,
 Та ка́йтеся...

Давно́ ко́лись
 Була́ собі ма́ти;
 Бувъ и ба́тько, та не ста́ло, —
 Оста́лась вдово́ю...
 Ой оста́лась удово́ю ¹,
 Та й не моло́дою, —
 Изъ во́лами, изъ воза́ми,
 Зъ ма́лю дочко́ю.
 Росла́ дочка́ Мар'я́ночка ²
 Віросла, якъ па́нна,

¹ Этого стиха не доставало у Шевченка, очевидно, по недосмотру. П. К.

² Этотъ и слѣдующіе стихи, очевидно, не были читаны авторомъ послѣ перваго наброска, и потому въ нихъ много разъ нарушена мѣра. Шевченко, безъ сомнѣнія, выправилъ бы ихъ лучше, нежели это слѣзано мною; но что-бы не придать ему собственнаго вкуса моею редакціею и сберечь мелкія, по необходимости сглаженныя мною черты, помѣщаю его стихи точь-въ-точь. (То-же слѣзано мною и дальше). П. К.

Росла́ дочка́ Мар'я́на,
 А віросла, якъ па́нна,
 Чернобрі́ва, уродли́ва,
 Хочъ за па́на гетьма́на.
 Ста́ла ма́ти гада́ти
 Та з́йтя едва́ти,
 А Мар'я́на не до па́на
 Вихо́дила сто́яти, —
 Не до па́на товсто́го,
 Уса́того, старо́го,
 До Петрусі́, въ гаю́, въ лу́зі,
 Що́-вечора́ святого:

Чорнобріва, уродлива —
 Хоч би й за гетьмана.
 Стала мати міркувати
 Та зятя єднати,
 А Мар'яна не до пана
 Ходила стояти, —
 Не до пана уса́того,
 Сидого, старо́го, —
 До Петрусі, що-вечора,
 Вечора свято́го.
 Розмовляла, жартувала,
 Обнімала, мліла,
 Въ раб̄ жилá... а іноді
 Плакала, німіла.
 »Чого́ плачешь, мой пташко?«
 Петро́ запитає.
 Вона́ гліне, усміхнѣтця:
 »И сама́ не знаю«.
 — »Мо́же, думаєшь, погі́ну?
 Ні, мой ри́бчино.
 Буду́ ходи́ть, буду́ люби́ть,
 По́ки не загі́ну.
 Хиба́ було́ коли́ въ сві́ті,
 Щобъ́ ті, що коха́лись,
 Розійшли́ся, не взя́ли́ся, —
 Живи́ми оста́лись?«
 — »Ти жарту́єшь, мій го́лубе!
 Ти чувъ, що співа́ють...
 То́ кобза́рі вигадую́ть;
 Бо, слі́пі, не зна́ють, —
 Бо не ба́чять, що є́ брѡ́ві,
 Чѡ́рні й ка́рі о́чи
 И висѡ́кий ста́нъ коза́чий,
 И гну́чий дівѡ́чий, —
 Що є́ ко́си, чо́рні ко́си,
 Коза́цька чу́пріна, —
 Що на мо́ву на Петро́ву
 Въ глу́хій до́мовині

Усміхнуся... скажу їм:

»Орле сизогрілий!

»Люблю тебе й на тім світі,

»Як на сім любила.«

Отакъ, серце, обнимімося,

Отакъ поцілую!

Нехай вкупі заховують...

Умру — не почую...

Не почую...«

Обнялися,

Обнялись, зоміли.

Отакъ вони любілися,

На той світ хотіли ¹,

Щоб на той світ переступить,

Та не по їх стало...

Що-вечора сходилися,

И мати не знала,

Де Мар'яна до півночи,

Сь ким вона гуляла.

»Вонó малé, ще дитина,

Нічого не знає.«

Угадала старá мати,

Та не все вгадала:

Знать, забула, що колись же

Самá дівувала ².

Угадала мати... Мар'яна — дитина,

Не знала, як треба на сім світі жить,

Думала ні лóди, ані домовина

Сь Петромъ не розлúчать — умíла любить ³.

Думала, що тільки кобзарі співають,

¹ Вмíсто этого стиха было сперва написано:

Ота(къ) и хотіли. П. К.

² Эти два стиха написаны были сперва такъ:

Знать, забула, що минúло, —
Чи не дівувала. П. К.

³ Этот стихъ у Шевченка такъ:

Сь Петромъ не рознiять — умíла любить. П. К.

Бо сліпі, не бачать карихъ оченятъ,
Що тільки лякають молодихъ дівчатъ...

Лякають, дівчата, правдою лякають.

И я васъ лякаю, бо те лихо знаю...

Бодай на сімъ світі ніколи не знать
Того, що я знаю!... Минуло, дівчата, —

Серце не заснуло — я васъ не забувъ;
Люблю васъ и досі, якъ діточокъ матері;
Буду вамъ співати, поки не загину...

Тойді, мої любі, якъ мені не стане,

Згадайте про мене, про мою Мар'яну, —

Я вамъ съ того світа серцемъ усміхнусь...

Усміхнуся...»

Та й заплакавъ.

Дивились дівчата,

Не питали, чого плаче,

Та й на що питати?

Минулося — помагало

Ласкаве дівоче

Щіре слово...

»Вибачайте...

(Утеръ сліпі очи)

Вибачайте, мої любі!

Нехотя журюся...

Такъ отъ, бачите, Мар'яна

Зъ убогимъ Петрусемъ

Що-вечора розмовляла,

А матері не знала.

Дивувалась: »Що се такі

»Мар'яну спіткало?

»Чи не пристріть? Сяде шити —

»Не те вишиває;

»Замість *Гриця*, задумавшись,

»*Петруся* співає¹;

¹ *Грицемъ* називається п'сня:

Ой не ходи, Грицю, на ті вечорниці.

а *Петрусемъ* —

Полюбила Петруся,

Та й сказати боюся.

П. К.

» Часомъ сонна розмовляє,
 «Подушку цілує...»
 Мати спершу сміялася:
 Думала — жартує;
 Потімъ бачи(ть), що не жарту,
 Та й каже Мар'яні:
 »Треба старостівъ намъ ждати ¹,
 »Та, може, й одъ пана.
 »Ти вже віросла — не врѣку,
 »Ужѣ й дівувала;
 »Я вже думаю, що бачишъ ²,
 (Насилу сказала),
 »Що вже й заміжъ, коли тее...»
 — »А за когѣ, мамо?»
 — »Хто вподоба, то (я) й оддамъ.»
 Співавъ Мар'яна:
 »Минулася твоя доля,
 »На-віки минула...
 »Чомъ ти вчора, якъ вернулася,
 »На-вікъ не заснула?
 »Булѣ бъ легше въ домовині
 »Одинокій спати.
 »Тойдѣ, може бъ, надъ тобою
 »Заплакала мати.
 »Теперъ мати не заплаче,
 »Та й не заспавъ;
 »А лиха ще буде, буде,
 »Пѣки заховать!»
 Отакѣ-то, мої любі,
 Бувъ на сімъ світі:
 Одна дочка у матері,
 Та й тій тяжко жити...

¹ У Шевченка этотъ стихъ такъ:

Треба буде старостівъ ждати.

П. К.

² Этотъ стихъ написанъ былъ сперва такъ:

Я вже думаю, що й тее...

По садочку походяє,
 Слізопький втирає;
 Поглядає на сонечко —
 Печє, а не сяє.
 Стоїть собі середь нєба,
 Мовь смієтця зь неї.
 Вонό не зна, що Марьяна
 Рада бь підь землею
 Заховатьця одь матері,
 Щобь не почуть знову
 Тії мови, що вже чула,
 Проклятої мови.
 Вонό не зна, що якъ зайде
 Спочіти за гаємъ,
 Петрусь вийде на долину,
 Петрусь заспіваеть,
 Петрусь її розпитає,
 Якъ брать заговорить,
 Цоцїлує, розпитає
 Про лютее гóre.
 Не знала Марьяна, чого сєрце мліє,
 Чогό плачуть очі... на що єго знать?
 Хїлитця тополя, кудї вітеръ віє...
 Тяжко одинóкий на степу стоить.
 Утóмитця вітеръ — тополя спочїне:
 Отакъ и дівóча минє хуртовїна.
 Тяжко одинóкий вь степу зустрічають,
 А ще гірше лóбий понєреду знать,
 Дє и якъ спїткає лиха́я годїна.
 Нєсподівано Марьяна
 Зостріла педóлю;
 Спїва-було, а їноді
 Дає слєзámь вóлю.
 Самá не зна, чогό плаче;
 Мóже, сєрце й чує,
 Та не вмє розказати
 Про тє, що віщує.

Разъ увечері Мар'яна,
 Якъ ма́ти засну́ла,
 Пішла́ слуха́ть соловейка,
 Мовъ зрѣду не чу́ла.
 Вийшла́ въ садѣкъ, послухала,
 Сама́ заспівала,
 Та й замовкла; підъ яблуню
 Тихесенько ста́ла,
 Заплакала, якъ дитина
 Безъ ма́тери плаче...
 Петро́ стоїть передъ нею —
 Нічо́го не ба́чить.

»Одда́й мені, мо́я ма́мо,
 »Та не за старо́го,
 »Одда́й мені́, моє́ се́рце,
 »Та за молодѣ́го.
 »Неха́й старій бу́рлаку́е,
 »Гро́ши заробля́е,
 »А молоді́й мені́ любі́ть,
 »До́лі не шука́е.
 »Не шука́е, не блука́е
 »Чужі́ми степа́ми.
 »Своі́ воли́, свої́ вози́,
 »А міжъ парубка́ми,
 »Якъ ма́ківка на вгоро́ді,
 »Цвіте—процвіта́е.
 »Ма́е по́ле, ма́е волю́,
 »Та до́лі не ма́е.
 »Его́ до́ля — мо́ї брові́,
 »Мо́ї ка́рі о́чі;
 »Моє́ сло́во — па́нство-ца́рство,
 »Нічо́го не схоче́.
 »У кайданахъ, мо́я сиза́,
 »Та не сирото́ю,
 »Ті́лько, ма́мо, що(бъ) плакати,

»Щобъ співать зо мною.
»Оддай...

— »Діточко мой, Марьяно!
»Оддамъ тебѣ за пана
»За старого, багатого,
»За сѣтника Йвана.«
— »Умру серце мамо,
»За сѣтникомъ Йваномъ.»
— »Не вмишешъ, будешъ панувати,
»Будешъ дітокъ годувати.«

Мати галка, мати чорна,
Літаючи, криче;
Чорнобрива дівчинонька,
Ходя гаємъ, плаче.
Летить галка черезъ балку
Въ степу погуляти,
А дівчина нудить світомъ, —
Ні съ кимъ розмовляти.
Не пускає її мати
Вранці до криниці,
Ні жита жать, ні лёну братъ,
Ні на вечірнійці,
Де дівчата съ парубками
Жартують, співають,
Та про мене, чорнобриву,
Нішкомъ розмовляють:
»Багатого дочка батька,
»Шляхецького роду...«
Тяжко, мамо, важко, мамо...
На що дала вроду?
На що брови змалювала,
Дала карі очі?
Усе дала, тільки долі —
Долі дати не хочешъ.
На що мене годувала,
На що доглядала?

Поки ліха я не знала,
Чомъ не заховала?

Не слухала старá мати,
Лягла спочивати,
А Мар'яна заплакала,
Ледві пішла съ хати.

»Злякалася«, дума мати:
»Нехай переплаче!«

А Мар'яна за слезами
И світу не бачить.

Пішла въ садокъ... серце мліє,
Якъ згадає пана.

Серце моє, рибко моя!
Мар'яно, Мар'яно!

Постривайте... заспівала —
Пішла луна гаємъ, —

Не про *Гриця*, — про *Петруся*,
Такъ и виливала.

Заспіває, опинитця,
Послуха та знову, —

Ажъ голосокъ утомівся.
Петрової мови

Не чутъ, нема, не гукáє,
Не кличе: »Мар'яно!

»Де ти, пташко? вілинь, серце,
»Серденько кохáne!«

Нема Петра, не чутъ Петра...
Не вже жъ то покінувъ

Сиротою чорнобріву
При лихій годині?..

Побáчимо... А тимъ часомъ
По-надъ темнимъ гаємъ,

Якъ русálка жде місяця,
Мар'яна блукає.

Не співає чорнобріва,
Тіжко, тіжко плаче...

Ой верніся, подивіся,

Зрадливий козаче!
 Утомилась би Марьяна, —
 Утоми не чуже;
 Безъ Петрусі въ гаю, въ лузі
 Ходячи почувє.
 На східъ сонця червоніє,
 Ховаютьця зори;
 Идє дівчина до хати,
 Несє своє горе.
 Пришла въ хату — спала мати;
 Глянула на неї:
 »Ой якъ бй ти, мамо, знала,
 «Якою змією
 »Окрутила моє серце,
 »Рідної дитини...«
 Та й упала на постєлю,
 Якъ у домовину!...

Т. Шевченко.

Мы не теряемъ надежды добыть эту поэму въ полномъ, обработанномъ видѣ. Говорили намъ, что экземпляръ ея хранится у издателя альманаха *Синь*, г. Корсуна, котораго убѣдительно просимъ сообщить намъ эту драгоценность.

Ред.

ДНЕВНИКЪ Т. ГР. ШЕВЧЕНКА.

Пятый отрывокъ.

16 июля.

Послѣ заката солнца заштилѣло, и въ первомъ часу ночи вѣтеръ поднялся отъ зюйдъ-оста, вѣтеръ тихій и ровный, такой самый, какой нуженъ для нашей почтовой лодки. Дождавшись разсвѣта, я вскарабкался на самую высокую прибрежную скалу и просидѣлъ тамъ до тѣхъ поръ, пока мнѣ захотѣлось ѣсть, т. е. до полудня. Не увидѣвши на горизонтѣ ни завѣтнаго, никакого паруса, я въ уныніи пришелъ на огородъ, и, въ ожиданіи обѣда, принялся за свою ветчину подорожную. Кончный продуктъ мой съ каждымъ днемъ умалается. Еще нѣсколько дней ожиданія—и отъ него останутся ни-къ-чему годныя руины. Хорошо, если я поѣду черезъ Астрахань. Тамъ есть лавки сарептскихъ колонистовъ, а между ними, вѣроятно, есть и колбасныя. Безъ колбасы нѣмецъ и дня не проживетъ, слѣдовательно, кончный продуктъ можно пополнить. А если придется прогуляться черезъ Гурьевъ и Уральскъ, по значнымъ и серебрянымъ берегамъ благочестиваго Урала? тогда что? Аппетитъ въ торбу, а зубы на полку, или, во избѣжаніе голодной смерти, прикинуться ворожейкой, а лучше всего—мученикомъ за вѣру, растрогою—попомъ. Тогда, какъ по щучью велѣнію, все явится передъ тобой, начиная съ каймыка и джурмицы и оканчивая *свальнымъ грехомъ*. Отвратительно! хуже всякихъ азычниковъ...

Въ 1848 году, послѣ трехмѣсячнаго плаванія по Аральскому морю, мы возвратились въ устье Сыръ-Дарьи, гдѣ должны были провести зиму. У форта, на островъ Косъ-Аралъ, гдѣ занимали гарнизонъ уральскіе козаки, вышли мы на берегъ. Уральцы, увидѣвъ меня съ широкою, какъ лопата, бороною, тотчасъ смекнули дѣломъ, что я—

непремѣнно мученикъ за вѣру. Донесли тотчасъ же своему командиру, а тотъ, не будучи дуракъ, зазвалъ меня въ камышъ да бацъ передо мною на-колѣни. «Благословите», говоритъ, «батюшка! Мы», говоритъ, «уже все знаемъ». Я тоже, не будучи дуракъ, смекнулъ въ чемъ дѣло, да и хватилъ самымъ раскольничьимъ благословеніемъ. Воехищенный эсаулъ облобызалъ мою руку, и вечеромъ задать намъ такую пирушку, какая намъ и во снѣ не грезилась.

Вскорѣ послѣ этого казуса, уже обривши бороду, отправился я въ Раймъ—главное тогда укрѣпленіе на берегу Сыръ-Дарьи. Въ Раймѣ встрѣтили меня Уральцы съ затаѣннымъ восторгомъ, а отрядный начальникъ, тоже не будучи дуракъ, испросивъ мое благословеніе, предложилъ мнѣ 25 рублей, отъ которыхъ я неблагоразумно отказался, и этимъ, по ихъ понятіямъ, безпримѣрнымъ безкорыстіемъ, подвинулъ благочестивую душу старика отговѣться въ табунѣ, въ кибиткѣ, по секрету, и, если возможность позволить, причаститься отъ такого безпримѣрнаго пастыря, какъ я.

Чтобы не нажить себѣ хлопотъ съ этими сѣдыми безпримѣрными дураками, я поскорѣ оставилъ укрѣпленіе, и уже аккуратно, каждую недѣлю два раза, брѣю себѣ бороду. Случись это глупое, смѣшное происшествіе гдѣ-нибудь на берегахъ Урала, гдѣ были бы женщины, я не раздѣлся бы такъ легко съ этими изувѣрами. Весь фанатизмъ, вся эта мерзость, гнѣздится въ ихъ распутныхъ дочеряхъ и женахъ. Въ Уральскѣ постоянно набить острогъ бѣглыми солдатами—ихъ мнимыми пресвитерами, и, несмотря на явныя улики, они благоговѣютъ передъ этими разбойниками и бродягами. И это не простые, а почетные чиновные козаки... Непонятная закоснѣлость!

Послѣ полудня отошелъ вѣтеръ къ зюйдъ-весту, прямо въ лобъ почтовой лодкѣ.

17 іюля.

Вѣтеръ все тотъ же, какъ заколдованный. Передъ вечеромъ, по направленію Астрахани, на горизонтѣ показался пароходъ. Въ укрѣпленіи засуетились, увидя это неожиданное явленіе, а въ особенности капитанъ К—въ, съ своимъ почетнымъ карауломъ и съ ординарцами. Но кого несетъ пароходъ? никому положительно неизвѣстно. Но все, даже самые умѣренные фантазеры, догадывались, что если не В. К. К. Н., то непремѣнно адмирала, губернатора астраханскаго. Последней догадки, или предположенія, капитанъ К—въ сначала и слушать не хотѣлъ.

Но, внимая доводамъ ученаго друга своего, лекаря Н-го, о невозможности такого чисто-историческаго событія въ такомъ темномъ уголкѣ имперіи, какъ наше укрѣпленіе,—и ученый мужъ подкрѣпилъ свое мнѣніе историческими фактами, сказавши, что послѣ Петра Великаго, изъ членовъ царской фамиліи, никто не посѣтилъ не только полуострова Мангишлака, даже знатнаго портоваго города Астрахани. Противъ этого аргумента сказать было нечего. Но смѣтливый капитанъ К-въ нашолся, сказавши: «ну, чтожъ? если и не В. К., такъ по-крайней мѣрѣ губернаторъ: все же особа въ генеральскомъ чинѣ, и почетный караулъ необходимъ». На такое простое, по видимому, слово, даже ученый мужъ полѣзъ въ карманъ за возраженіемъ. Но, увы! пока ученый эскулапъ рылся въ своемъ уметвенномъ карманѣ, таинственная задача разрѣшилась. Присекалъ козакъ съ пристани, и донесъ коменданту, что на параходѣ, кромѣ его командира, лейтенанта П-на, никого не имѣется. Гора мышь родила...

Комендантъ послалъ таранта за командиромъ парохода, и велѣлъ его просить къ себѣ на огородъ. А я, чтобы мой походъ въ укрѣпленіе не втунѣ совершился, зашелъ въ казармы и побрился; потомъ зашелъ къ М-скому, посмѣявшись надъ совершившимся. Мы, по-поводу подобнаго же происшествія, случившагося въ 1847 году въ Орской крѣпости, перенесли нашъ разговоръ въ Орскую крѣпость,—какъ ему, такъ и мнѣ хорошо пѣматную. И. М-скій, своимъ живописнымъ слогаомъ, такъ живо описывалъ эту не живописную пустынную крѣпость, что я заслушался его,—и первые темные дни моей неволи просвѣтлѣли и улыбнулись въ моемъ воспоминаніи. Неужели и для настоящаго моего положенія придетъ когда-то свѣтлое улыбающееся воспоминаніе? Фактъ передъ глазами, а все-таки не вѣрится.

Въ девятомъ часу вечера я возвратился на огородъ, и засталъ еще моряковъ, громко-любезничавшихъ съ комендантшею. Но мнѣ такъ опротивѣло пустое хвастовство, что я издали, слышавъ громкіе голоса, сдѣлалъ полъ-оборота направо, и до пробитія зари обошелъ вокругъ укрѣпленія. Несвоевременная прогулка утомила меня и, прежде времени, къ великому моему удовольствію, уложила спать, за что я въ душѣ поблагодарилъ любезныхъ астраханскихъ мореходовъ.

Сонъ мой не былъ, однакожъ, такъ спокойный, какъ я ожидалъ: въ продолженіи ночи, я нѣсколько разъ просыпался и наблюдалъ вѣтеръ. Передъ разсвѣтомъ вѣтеръ затихъ, и я, въ надеждѣ на его непостоянство, успокоился и заснулъ. Во снѣ видѣлъ я Кулиша, Костомарова

и Семена Артемовскаго, будто бы я встрѣтилъ ихъ въ Лубнахъ, во время успенской ярмарки,—Кулиша и Костомарова въ обыкновенныхъ, а Артемовскаго—въ какомъ-то театральномъ костюмѣ; въ этомъ фантастическомъ нарядѣ онъ представлялся на улицѣ Петру В., а я тутъ же, для Кулиша, рисовалъ молодого слѣпного лирика въ тирольскомъ костюмѣ. Продолженію этой безалаберщины помѣшалъ мой услужливый дядька: онъ принесъ мнѣ на огородъ новый китель и разбудилъ меня, за что наградилъ я его большимъ огурцомъ и рѣдькой.

Вѣтеръ не измѣнилъ моей надеждѣ: къ утру отошелъ къ зюйд-осту. Пароходъ поутру вышелъ изъ гавани и направился къ Кизляру. Я проводилъ его глазами на горизонтъ, принялся за свой чайникъ и потомъ за журналъ.

18 июля.

Кончивши сказаніе о вчерашнемъ событіи, я началъ мечтать о рюмкѣ водки и умѣренномъ кускѣ ветчины,—какъ присылаютъ за мной Б-ва просить на чашку кофе: нашъ Филать чему и радъ. Пошелъ я. Прихожу. Командирша тутъ же, послѣ поздоровастья, начала рѣчь о вчерашнихъ гостяхъ. Я спросилъ о цѣли ихъ кратковременнаго пребыванія на нашихъ берегахъ, и на прямой мой вопросъ получилъ отвѣтъ довольно косвенный, и перепутанный, какъ водится, отступленіями, ни къ чему не ведущими. Однимъ-словомъ, я выслушалъ изъ милыхъ устъ такую чепуху, какой иному не удастся выслушать и въ модномъ салонѣ. Гостей оказалось не два, какъ я полагалъ, а пятеро, кромѣ флотскихъ—командира парохода и его штурмана, весьма образованнаго (по словамъ рассказчицы) молодаго человѣка, еще трое штатскихъ, два ученые, а третій—докторъ; и что пароходъ ходитъ около нашихъ береговъ, для какихъ-то наблюденій, и что штатскіе ученые должны быть не ученые, а просто—политическіе педанты, потому что говорили о вліяніи на здѣшнюю туркменскую орду; одинъ изъ нихъ, что помолоче, блондинъ съ длинными волосами à la-мужикъ, можетъ-быть и дѣйствительно только ученый, потому-что, вмѣстѣ съ Данилевскимъ и другими, участвовалъ въ экспедиціи Бера, и что точно такъ же какъ и Беръ, собираетъ степной полынь и другія травы, и что онъ спрашивалъ обо мнѣ, но такъ двусмысленно, что милыя собеседницы даже косвенно не умѣли удовлетворить его любопытства, и, какъ я догадываюсь, ловко отстранивши этотъ, по ихъ понятіямъ, щекотливый

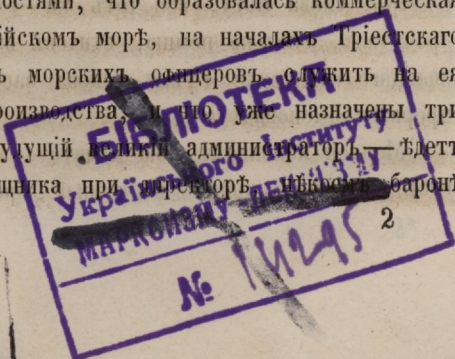
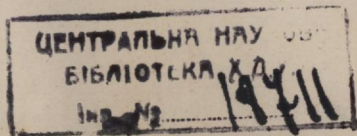
вопросъ, онѣ, какъ водится, перенесли свою бесѣду въ Астрахань, прямо въ персидскія лавки съ канаусомъ и другими недорогими матеріями.

Если это былъ сколько-нибудь порядочный человѣкъ, то какое понятіе получилъ онѣ о нашемъ бонтонѣ, о сливкахъ здѣшняго дамскаго общества? —

Собравши такія положительныя свѣдѣнія о вчерашнихъ таинственныхъ посѣтителяхъ, я, разумѣется, пересталъ объ нихъ думать и до самого обѣда лежалъ подъ вербою и читалъ Либельта. О вѣтрѣ я также старался не думать. Онѣ изъ меня душу вытянетъ—этотъ проклятый зюйдъ-вестъ. На однѣ сутки, на полсутки отойди онѣ къ осту—и я свободенъ. Невыносимая нитка!

За обѣдомъ опять завязался разговоръ о таинственныхъ путешественникахъ, и, благодаря коменданту, онѣ въ-половину пояснилъ это загадочное событіе. Въ числѣ вчерашнихъ гостей не было главного двигателя всей этой суматохи, именно—астронома, который остался на пароходѣ, и дѣлалъ вычисления. Звѣздочетъ сей присланъ гидрографическимъ департаментомъ, повѣрить астрономическіе пункты на берегахъ Каспійскаго моря, опредѣленные въ прошломъ году какимъ-то другимъ звѣздочетомъ. Вотъ настоящая цѣль неожиданнаго прибытія парохода къ нашему берегу. А два ученые мужа, которые сдѣлали честь огороду и его милымъ обывательницамъ своимъ посѣщеніемъ, не кто иной, какъ одинъ — чиновникъ, мнимый политическій агентъ, отправляющійся на службу въ гебрійскій городъ Баку; а другой—учитель словесности при Астраханской гимназіи, пользующійся свободнымъ каникулярнымъ временемъ, и чуть ли еще не землякъ, потому-что передалъ мнѣ поклонъ черезъ здѣшняго плац-адъютанта, за что я ему сердечно благодаренъ.

Таинственное происшествіе, къ немалому удивленію нашихъ романтическихъ дамъ, объяснилось очень просто и даже прозаически. По новость, которую сообщилъ плывущій въ Баку чиновникъ, мнѣ кажется, просто, сочиненіемъ будущаго великаго администратора. Онѣ сообщилъ, и даже съ подробностями, что образовалась коммерческая компанія пароходства на Каспійскомъ морѣ, на началахъ Тріестскаго Ллойда, и что уже вызываетъ морскихъ офицеровъ, слѣдуетъ на ея пароходахъ съ правомъ чинопроизводства, и что уже назначены три директора, и что онѣ—сей будущій главный администраторъ—ѣдетъ въ Баку занять мѣсто помощника при директорѣ, и въ то же время баронѣ

Вр. съ содержаніемъ 1500 р. сер. въ годъ. Что будетъ дѣлать этотъ Ллойдъ въ Каспійскомъ озерѣ и какое довѣрить порученіе этому помощнику директора, выпущенному въ настоящемъ году, по его словамъ, изъ С.-Петербургскаго университета?

Съ закатомъ солнца вѣтеръ отошелъ къ зюйдъ-осту, но слабый, безнадежный. Кончится ли наконецъ это грустное существованіе, это однообразное записываніе однообразнѣйшихъ безконечныхъ дней?

19 іюля.

Съ закатомъ солнца вѣтеръ засвѣжѣлъ и отошелъ къ норду. Обрадовавшись такому неожиданному явленію, я принялся ходить вокругъ укрѣпленія и до пробитія зари обошелъ четыре раза, — значитъ я сдѣлалъ безъ приѣсту 12 верстъ. Прогулка порядочная, но я не почувствовалъ и тѣни усталости. Ночь лунная, прекрасная, и я не перенесъ своего лагеря въ бесѣдку, оставивъ его подъ вербою, чтобы удобнѣе было наблюдать вѣтеръ по флюгеру, вертящемуся на голубитнѣ. Часы въ укрѣпленіи пробили 12, вѣтеръ перемѣнился и не слабѣлъ. Добрый знакъ. Въ надеждѣ на добрый знакъ, я задремалъ, и на крыльяхъ волшебника Морфея перелетѣлъ въ Орскую крѣпость и въ какой-то татарскій лачугъ нашелъ М. Лазаревскаго, Левицкаго и еще какихъ-то земляковъ, играющихъ на скрипкахъ и поющихъ малороссійскія пѣсни. Я присоединилъ и свой теноръ къ капеллѣ, и мы пѣли стройно и согласно:

У стѣну моили зъ вітромъ говорили.

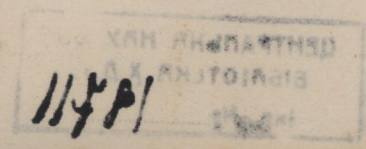
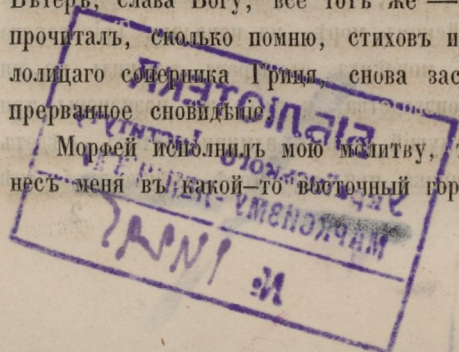
Не кончивши этой пѣсни, мы начали другую, а именно — *Петруся*, и я такъ громко пропѣлъ стихи:

Люблю, мамо, Петруся,

Поговору боюся, —

что капелла наша замолчала, а я, на послѣдней нотѣ, проснулся. Очнувшись отъ этого сладкаго сновидѣнія, я посмотрѣлъ на флюгеръ. Вѣтеръ, слава Богу, все тотъ же — не перемѣнился. Поворочался, прочиталъ, сколько помню, стиховъ изъ пѣсни про счастливаго, блудливаго сеньорика Гриня, снова заснулъ, моля Орфея продолжать прерванное сновидѣніе.

Морфей исполнилъ мою молитву, только не совѣмъ. Онъ перенесъ меня въ какой-то восточный городъ, утыканный, какъ иглами,

высокими минаретами. Въ тѣсной улицѣ этого восточнаго города, встрѣчаю я будто бы ренегата, Н. Э. П—ва въ зеленой чалмѣ и съ длинною бородою, а Б—въ и рядомъ съ нимъ — С. Г—вна П—ва — сидятъ на балконѣ, и тоже въ турецкомъ костюмѣ. Они что-то говорили о Кіевскомъ нашалыкѣ. Но мнѣ на лицо вскочила холодная лягушка и я проснулся. Перенеся одръ свой въ бесѣдку, я снова-было скорчился подъ шинелью, но, при всемъ моемъ стараніи, заснуть не могъ. У меня все вертѣлся передъ глазами ренегатъ П—въ съ своимъ всемогущимъ покровителемъ и съ своею, красавицей-супругой. Гдѣ онъ? и что теперь съ нимъ?

Въ ожиданіи утра, я на этомъ полновѣсномъ фундаментѣ построилъ каркасъ поэмы, въ родѣ *Анжело* Пушкина, перенеся мѣсто дѣйствія на востокъ, и назвалъ ее: *Сатранъ* и *Дервишъ*. При лучшихъ обстоятельствахъ, я непременно исполню этотъ удачно — проэктированный планъ. Жаль, что я плохо владѣю русскимъ стихомъ, — а эту оригинальную поэму нужно непременно написать порусски.

Есть еще у меня въ запасѣ одинъ планъ, основанный на происшествіи въ оренбургской странѣ. Не присоединить ли его, какъ яркій эпизодъ, къ *Сатрану* и *Дервишу*? Не знаю только, какъ мнѣ быть съ женщинами на Востокѣ. Женщины — безмолвныя рабыни, а въ моей поэмѣ онѣ должны играть первыя роли, — ихъ нужно провести — какъ онѣ въ самомъ дѣлѣ были — нѣмыми бездушными рычагами позорнаго дѣйствія.

Если бы я зналъ, что эта обципанная *Ласточка* (названіе почтовой лодки) не принесетъ мнѣ свободы, я сегодня приступилъ бы къ дѣлу, вопреки поговоркѣ — *тише поѣдешь, дальше будешь*.

Пока я записывалъ свои сновидѣнія, вѣтеръ отошелъ къ весту, и *Жаворонокъ* (другая почтовая лодка) на всѣхъ парусахъ полетѣлъ въ Гурьевъ. Несносный вѣтеръ, мучительная неизвѣстность!

20 іюля.

Ильинъ день. Илія — *косматъ*; такъ пишется онъ въ Библіи. Онъ не оставилъ посебѣ, подобно другимъ пророкамъ, писаннаго пророчества. У Палестинскихъ Магометанъ (если вѣрить Норову) онъ пользуется такимъ же почетомъ, какъ у Евреевъ и христіанъ.

Ильинъ день. Ильинская ярмарка въ Ромни, — теперь, кажется, въ Полтавѣ. Въ 1845 году, я случайно видѣлъ это знаменитое тор-

жище. Три дня сряду глоталъ пыль, и валялся въ палаткѣ покойнаго *Павла Викторовича Свички*. Самъ онъ себя называлъ только огаркомъ отъ большой свѣчки, и салнымъ огаркомъ. Это былъ сынъ того самаго полковника Свички, что, шутки ради, закупилъ, во время контрактовъ въ Кіевѣ, все шампанское вино, безъ всякой коммерческой цѣли, а такъ, чтобы подурaczyć польскихъ пановъ, прїѣхавшихъ въ Кіевъ съ единственною цѣлью покутить, а въ своемъ мѣстечкѣ *Городищѣ* (Пирятинскаго уѣзда) онъ учредилъ заставу, чтобы не пропускать никого ни идущаго, ниже въ берлинѣ ѣдущаго, не накормивъ его до-отвалу и не напоивъ до положенія ризъ. Послѣ такихъ шутокъ, натурально, что послѣ большой Свѣчки едва остался маленькій огарокъ, да и тотъ скоро погасъ. Миръ праху твоему, мой благородный друже!

Тогда же я, въ первый разъ, видѣлъ гениальнаго артиста *Соленика* въ роли Чупруна (*Москаль-чарівникъ*): онъ показался мнѣ естественнѣе и изящнѣе неподражаемаго Щепкина. И московскихъ цыганъ тогда же я въ первый и въ послѣдній разъ слышалъ и видѣлъ, какъ они отличались передъ ремонтерами и прочею пьяною публикою; и какъ, въ заключеніе своего дико-грязнаго концерта, они хоромъ пропѣли:

Не пылить дорога,

Не дрожать листы...

Подожди немного —

Отдохнешь и ты, —

намекая этимъ своимъ пьянымъ покровителямъ, что имъ тоже не мѣшало бы отдохнуть немного и съ силами собраться для завтрашняго пьянства.

Думалъ ли великій германскій поэтъ, а за нимъ и нашъ великій Лермонтовъ, что ихъ глубоко-поэтическіе стихи будутъ отвратительно-дико пѣты пьяными цыганами передъ соборомъ пьянѣйшихъ ремонтеровъ? Имъ и во снѣ не снилась грязная пародія...

Что-же я еще видѣлъ тогда замѣчательнаго на этомъ замѣчательномъ торжищѣ? Кажется, ничего больше. Познакомился съ распутнымъ старикомъ Я — чемъ (отцомъ извѣстнаго) и съ его меньшимъ сыномъ. Еще познакомился съ однимъ изъ безчисленныхъ членовъ фамиліи — Р—з—ко, и на третій день моего пребыванія въ Ромнѣ, купилъ на жилетъ какой-то матеріи, фунтъ донскаго балыка и,

съ поименованнымъ Р—з—кою, выѣхалъ изъ этого омута на *Ромодановскій шляхъ*... Вотъ и все, что я на досугъ припомнилъ о Роменской ярмаркѣ по поводу Ильина дня.

20 июля, — день, въ который я предполагалъ проститься съ моею тюрьмою, такъ написалъ и Лазаревскому и Кухаренку, — а вѣте, — олицетворенная судьба, распорядился иначе. Что дѣлать! посидимъ еще за моремъ, да подождемъ погоды. Въ продолженіи Ильина дня и ночи, вѣтеръ не шелохнулся. Мертвая тишина...

21 июля.

Записавши Роменскія воспоминанія, я, по случаю воскресенія, пошелъ въ укрѣпленіе побриться и, отъ перваго унтеръ-офицера Кулиха, услышалъ, что въ 9-мъ часу утра пришла почтовая лодка. Побрившись, скрѣпя сердце я возвращался на огородъ, и выходя изъ укрѣпленія встрѣтилъ смотрителя полугоспиталя Б—ва, и онъ первый поздравилъ меня съ свободой, 21 июля 1857 года, въ 11 часовъ утра.

Въ первомъ часу получилъ отъ Залѣскаго письмо, отъ 30 мая.

Отъ трехъ часовъ пополудни до трехъ часовъ полночи сидѣли подъ вербою съ Фіялковскимъ, пили чай и лимоновку и на-выдержку прочитали нѣсколько мѣстъ Либельта.

22 июля.

По-случаю сего радостнаго для меня событія можно бы и оставить небольшой пробѣлъ въ сей прозаической хроникѣ. Но такъ какъ въ физической моей дѣятельности, или, лучше сказать, бездѣйствія не послѣдовало рѣшительной перемѣны и, какъ кажется, раньше 8 дня августа не должно ожидать сицевой перемѣны, то во избѣжаніе рѣшительнаго бездѣйствія, а паче—соблазнительной лимоновки, и буду, не нарушая заведеннаго порядка, по утрамъ нагрѣвать свой чайничекъ и число за числомъ, стройно какъ солдатская шеренга, вести свой журналъ. Отъ бездѣлья и это рукодѣлье.

Сегодня комендантъ сказалъ мнѣ, что онъ не можетъ дать мнѣ пропускъ отъ Новопетровскаго укрѣпленія, черезъ Астрахань, до Петербурга, потому-что онъ не имѣетъ приказа по корпусу о моемъ увольненіи, и если таковой приказъ не получится на слѣдующей почтѣ, то предполагаемое мною живописное, спокойное и дешевое путешествіе

Волгою не состоялось. Но это поправная бѣда. Въ Оренбургѣ, съ помощью друзей моихъ Б—но и Г—на, я возстаю свои оскудѣвшіе финансы. Жаль только, что не нужное удаленіе отъ прямого пути заставляетъ меня отказаться отъ желанія видѣть въ нынѣшнемъ году художественную выставку въ академіи: опоздаю; а еще больше жаль, что я долженъ отерочить радостное свиданіе съ Лазаревскимъ и прочими моими земляками—друзьями; а еще болѣе жаль мнѣ, что совершенно лишніе 1000 верстъ отдалятъ отъ меня минуту блаженнѣйшаго счастья, минуту, въ которую я сердечною слезою благодарности омочу руку моей благороднѣйшей заступницы графини Н—и И—ны и ея великодушнаго супруга. О, мои незабвенные благодѣтели! Безъ вашего человѣколюбиваго заступничества, безъ вашего теплаго родственнаго участія къ моей печальной судьбѣ, я бы задохся въ этомъ безотрадномъ заточеніи. Благодарю васъ, мои заступники, мои избавители! Вся радость, все счастье, вся моя свѣтлая будущность суть ваше неслѣпое добро, мои единые, мои святые заступники!

Графу Оедору Петровичу съ этою же почтою я напишу письмо. О, какъ бы мнѣ не хотѣлось писать этихъ бездушныхъ каракуль, которыя выражаютъ только одну чопорную вѣжливость, и ничего больше. Графинѣ Н—и И—нѣ я не могу теперь писать: все, что бы я ни написалъ ей, это и тѣни не выкажетъ того восторженнаго, сладкаго чувства благодарности, которымъ переполнено мое сердце, и которое я могу излить только слезами, при личномъ моемъ свиданіи съ нею.

Лазаревскому, вмѣсто письма, пошлю эти двѣ тетради моего журнала: пускай читаетъ съ Семеномъ, во ожиданіи меня—его искренняго, счастливаго друга.

На сегодня довольно. Пойду въ укрѣпленіе, достану свѣжихъ чернилъ отъ Кулиха, новое перо и бумаги на третью тетрадь для сего журнала. Настала новая эпоха въ моей старой жизни. Должно быть все новое...

23-го июля.

Кулихъ, снабдивши меня бумагою, перомъ и чернилами, предложилъ мнѣ съ собою пообѣдать, быть можетъ въ послѣдній разъ. На такой трогательный доводъ сказать было нечего, и я согласился тѣмъ охотнѣе, что и Фялковскій, веселый и умный малый, случился тутъ же, и тоже не отказывался отъ солдатской трапезы. Кулихъ, какъ каптенармусъ, къ обыкновеннымъ щамъ и кашѣ прибавилъ ку-

сокъ жареной баранины; я досталъ изъ кармана большой огурецъ (безъ этого лакомства я не являюсь въ укрѣпленіи), а Фіялковскій тоже досталъ изъ кармана, и поставилъ на столъ, бутылку съ водкой. Не пышно, но съ апетитомъ, и такъ искренно-весело мы пообѣдали, какъ дай Богъ всѣмъ добрымъ людямъ такъ каждый день обѣдать. За обѣдомъ и послѣ обѣда, Фіялковскій забавно подтрунивалъ надъ К-омъ, его чиномъ и въ особенности надъ его тепленькимъ мѣстомъ. К-хъ, чтобы отдѣлаться отъ неистощимаго Фіялковскаго, обратился ко мнѣ съ вопросомъ: какъ мнѣ нравится книга, которую онъ принесъ для меня изъ Уральска? Я, разумѣется, сказалъ, что очень нравится. На что Фіялковскій страшно захохоталъ, и громогласно назвалъ — Либельта просто дурнемъ, за то, что онъ написалъ такую книгу, П-цкаго за то, что онъ купилъ эту книгу, а К-а *допелтовымъ* дурнемъ за то, что онъ 500 верстъ несъ на плечахъ своихъ эту пустую, увѣсистую книгу. К-хъ не на-шутку обидѣлся такой нецеремонной критикой, и требовалъ ясныхъ доказательствъ на такую грубую клевету. Чтобы утишить возникавшую ссору, я пригласилъ пріятелей къ себѣ на огородъ, пить чай. Предложеніе было принято, и мы отправились подъ мою вербу. Либельтъ лежалъ у меня подъ подушкой, и я, во ожиданіи чайника, предложилъ Фіялковскому прочитатъ вслухъ страничку изъ сего великаго творенія. Онъ охотно это исполнилъ. Кулихъ не повѣрилъ слышанному. Онъ думалъ, что Фіялковскій импровизируетъ и продолжаетъ трунить надъ его тяжелою ношею, вырвалъ у него изъ рукъ книгу и прочиталъ самъ весь параграфъ *о фантазійи*. Что? спросилъ Фіялковскій наивно изумленнаго Кулиха. П-кій, отвѣчалъ онъ, цивилизованный дурень: вотъ и все! Насмѣшки Фіялковскій возобновилъ съ прежней силою, пока не остановилъ его своимъ приходомъ общій нашъ пріятель К-ни. Этотъ безсовѣстный пьяница, ради ркмки лимоновки, не постыдился подойти къ намъ и поздравлять меня съ полученіемъ свободы. Мы встали и разошлись въ разныя стороны, предоставивъ въ полное распоряженіе незваннаго гостя чайникъ и бутылку съ лимоновкой. Вѣжливость за вѣжливость.

Ночь была лунная, тихая, очаровательная ночь. Я долго гулялъ по огороду, а иѣжныя наши дамы, изъ опасенія простудиться, сидѣли за салнымъ огаркомъ въ вонючей киргизской кибиткѣ. Имъ бы предложить эстетику Либельта: что бы онъ изъ нея сдѣлалъ? Навѣрное — папилютки. И это естественно. Для человѣка-матеріалиста, которому

Богъ отказалъ въ святомъ, радостномъ чувствѣ пониманія его благодати—его нетлѣнной красоты, для такого получеловѣка, всякая *теорія прекраснаго* ничего больше какъ пустая болтовня; для человѣка же, одареннаго этимъ божественнымъ разумомъ—чувствомъ, подобная теорія также пустая болтовня и еще хуже—шарлатанство. Если бы эти безжизненные ученые эстетики, эти хирурги прекраснаго, вмѣсто теоріи, писали исторію изящныхъ искусствъ, тутъ была бы очевидная польза. Вазари переживетъ цѣлые легіоны Либельтовъ.

24 июля.

Передъ разсвѣтомъ прошелъ сильный дождь съ грозою; около огорода въ запруженную балку налилось съ каменныхъ овраговъ столько воды, что можно плавать порядочной лодкѣ, что мы и пробовали съ И-емъ А-чемъ послѣ обѣда. ИКаль, что, въ этой ложинѣ, песчаный грунтъ и вода на поверхности его не можетъ удержаться долго; а какое бы было украшеніе и польза этому безводному мѣсту!

Вечеромъ капитанъ К-въ объявилъ мнѣ, съ претензіей на благодарность, что онъ, по приказанію коменданта, отдалъ приказъ по баталіону о моемъ увольненіи, за что я нижайше благодарилъ господина коменданта.

НАРО́ДНЯ СЛА́ВА.

Нема́ въ мене́ ро́ду,
 Нема́е дру́жини,
 Ані бра́та-това́риша
 На всій Україні.
 Ду́ма сумові́та—
 То́ моя ро́дина;
 Сёрце оди́но́ке —
 Вірна́я дру́жина;
 Степí, го́ри и доли́ни —
 ТОВА́РИСТВО-ПОБРА́ТИМИ.

Роспу́щу я свої ду́ми,
 Та й не позбіра́ю:
 Ростеклі́ся, суму́ючи,
 По рідно́му кра́ю.
 Одъ Лима́ну до Есма́ні
 Жовті́е пше́ніця;
 Я, безри́дний, оди́но́кий,
 Всю́ди чу́жені́ця.
 Одъ Лима́ну до Есма́ні
 Моги́ли чорні́ють;
 Ой жнуть лю́де, ри́дъ изъ ро́домъ,
 И на́да́льше сіють...

Ой по тихъ моги́лахъ, у-го́ру висо́кихъ,
 По тихъ гробови́щахъ, у зе́млю глибо́кихъ,
 Лежи́ть мого́ ро́ду безъ лі́ку.
 По тихъ степа́хъ, по го́рахъ Дніпро́вихъ,
 По ба́лищахъ и луга́хъ Низо́вихъ
 Живе́ ёго́ сла́ва одъ ві́ку до ві́ку.

Ой встань, сла́во,
 Устань ра́но,
 Вийди, сла́во,
 Изъ тумáну...

Ти безрідному — родина,
 Одинокому — дружина,
 Товариство — на Україні,
 Одрядонька — на чужині.

СОЛОНІЦЯ.

Дума.

(1596).

I.

Іду племъ чистимъ,
 Глину огомъ бистримъ—
 Филіютця жовті ниви
 Житомъ колосистимъ.

Уродило жито,
 Та нікому жати: ¹
 Пішли наші хлібороби
 Списами орати,—

Списами орати,
 Трупомъ засівати... ²
 Ой які-то будемъ жніва
 Съ того сіву мати!

II.

Крикне товариство:
 »Наливайку, друже!
 Не впевняйся, сизий орле,
 На лейстровихъ дуже; ³

»Бо ті лейстровії
 Віросли въ неволі:
 Ой не вдержать протівъ вітру
 Корогві у полі.»

III.

Бійний вітеръ віє,
Наганяє хмари:
Чи то Турки наступають,
Чи хижі Татаре?
Ой не Турки, не Татаре,
Християнська сила,
Мовъ хмарами грімучими,
Таборъ обложила.

Стали недоляшки
Поручъ изъ Ляхами,
Обгорнули Наливайцівъ
Леєстровиками.

Україно рідна!
Чи се жъ твої діти
Кругомъ шанці покопали,
Щобъ на своїхъ бити? ⁴

»Ой хто изъ Жолківськимъ,
Тому панувати,
А хто стане зъ Наливайкомъ,
Тому погибати.«

Повабились наші
На мову лукаву,
Затоптали, закаляли
Козацькую славу.

IV.

Ой ви, Наливайці,
Молоді орлята!
Ой порá вамъ гостей вашихъ,
Порá привітати.

Блиснула грімниця
Изъ чорної хмари:

Повалились—поготілись
Пішаки й рейтаре.

V.

Крикне панъ Жолтовський
На панськеє військо:
»Не стинайтесь, пані браття,
Зъ Наливайкомъ близько.

»Роскидайте, браття,
Шовкові намети,
Изивайте усю шляхту
На гучні бенкети.

»Будемо гуляти,
Пива, меді пити,
А козаківъ Наливайцівъ
Голодомъ морити.»

VI.

Бенкетує шляхта,
Играючи въ карти,
А козаки лейстровики
Додержують варті.

Поскидала шляхта
Панцери й шишаки,
Бо козаки лейстровики
Вірні, якъ собаки.

VII.

Кинувсь Наливайко
Одъ брѣду до брѣду;
Сюди трѣдно й туди трѣдно—
Нема переходу!

Кинувсь Наливайко
Одъ валу до валу:

»Ой оддайте, менé, браття,
Ляхамъ на поталу!«

VIII.

Чогó, чогó славна
Солониця стала?
Що козаки Налива́йці
На їй воюва́ли.

Солонні млаки ⁵
Слізми просо́лили,
Що козаки Налива́йці
Воюва́ть не вміли.

Вони́ воюва́ли
Чоти́рі неділі,
Одъ безхліб'я, одъ безві́ддя
Ру́ки обомліли.

Вони́ воюва́ли,
И кровъ розлива́ли,
Бунчу́ки й шаблi підъ но́ги
Ворога́мъ покла́ли.

Вони́ воюва́ли,
Та й довоюва́лись,
Що Ляхамъ та недоля́шкамъ
Въ невоблю́ доста́лись.

IX.

Буйні вітри, буйні,
Осіпалось жі́то:

Добра до́ля тимъ суди́лась,
Що зъ гарма́ть побито́!

Нежа́тні ніви
Въ-нівець оберну́лись:

Тяжкѣ лихо тимъ судилось,
Що зъ войни вернулись!

Сумно дощі, сумно
Зерно прибивають:
Ой безъ батьківъ маленкні
Дітки виростають.

Виростайте, дітки,
Въ щасливу годину,
Ой рятуйте—визволяйте
Ще разъ Україну!

II. Кулішъ.

ПРИМЪЧАНІЯ КЪ ДУМЪ: «СОЛОНІЦЯ.»

1.—Стр. 26, ст. 6.

*Уродило жито,
Та нікому жати:*

Въ народной пѣснѣ о походѣ на линію поется:

*Посіяли, поорали,
Та нікому жати:
Пішли наші козаченьки
Линії копати.*

2.—Стр. 26, ст. 10.

*Пішли наші хлібороби
Списали орати.*

Польско-козацкія войны были не только борьбою религій съ религією, не только народа съ народомъ, но и стремленіемъ кореннаго народонаселенія старорусскихъ земель отстоять права вольности народной по отношенію къ польскимъ панамъ ⁽¹⁾. Поэтому-то, при всѣхъ мрачныхъ чертахъ своихъ съ одной и

⁽¹⁾ Въ самомъ началѣ войнъ козацкихъ, задача его сдѣлалась очевидна для пановъ, но только паны никакъ не сознавали себя виновными въ томъ, что такая задача явилась въ массѣ Украинскаго простолюдія. Германъ Жолкевскій, преслѣдуя Наливайка, въ 1396 году, писалъ къ королю: Brzidko asz y spominacz do czego się to swowolenstwo bralo, iakie spominanie maiestatu W. Kro. Mczi, iakie zamisli o Cracowie stoliczi sławnei W. Kro. Mczi, rozbieziu, witraczeniu stanu szlacheckiego... (Zrządla do Dz. Polsk., przez M. Grabowskiego i Al. Przedzieckiego, I. 72).

другой стороны, эта борьба достойна вдохновения поэтовъ и изученія мыслителей. Въ послѣднее время, нѣсколько польскихъ перьевъ, не весьма впрочемъ сильныхъ, вооружились за достоинство аристократическихъ представителей старой, давно поконченной борьбы. Не входя съ ними въ діалектическіе диспуты, приведемъ имъ свидѣтельство о господствующихъ классахъ въ Рѣчи-Посполитой ихъ же писателя, современника Наливайка и Хмельницкаго. Онъ много разъ путешествовалъ по Европѣ; современники прозвали его, за разнообразія его свѣдѣнія, Польскимъ Варрономъ, а извѣстный польскій писатель нашего времени, Юліанъ Бартошевичъ (*Hist. Literat. Polskiej*, str. 383) признаетъ за нимъ рыцарское правосудіе: *Prawość miał rycerską*). Этотъ писатель, по имени Симонъ Старовольскій, въ знаменитой книгѣ своей: *Reformacya Obyczajów Polskich* (стр. 103—111), пишетъ: *Czworakie albowiem u nas zdzierstwo, a zgoła niepohamowane prawem żadnem, znajduje się Polacy moi. Pierwsze starostów i dzierżawców rozmaitych dóbr rzeczypospolitej, którzy co wiedzieć jakich ciężarów, robocizn i podatków nie wkładają na ubogie poddane królewskie, (a drudzy i swoich własnych ledwie nie ze skóry odzierają) nic na komisye, nic na dekreta królewskie nie dbając. A gdy które go prawem przycisną i inkwizycjami, tedy ci panowie co przy dworze natenczas będą, jeden drugiego ratują, omawiają przed królem jako mogą, przyczyniają się za oskarżonym, chłopcy gromią, strofują, straszą i odpowiadają im, aby koniecznie sprawy odstąpili, i zamilczeli krzywd swoich nieznosnych. A gdy którzy z chłopów rozumniejszych, spodziewając się jakiej poprawy, stoją mocnie przy prawie swojem i nie ustają z suplikami do dworu, — wnet ich pozabijają każą, albo potopić, a chudobę jeśli jaką mieli konfiskować, i między szczwacze swoje rozdać, zadawszy chłopu utopionemu, że buntownik był, że opryszek, że złodziejską z pogranicznymi przewodnią trzymał. I taci *quorum os maledictione et amaritudine plenum est*, urzędnikowie, ekonomowie i służkowie wierni, albo raczej zauszniczekowie panów swoich, którzy *linguis suis dolose agebant*, przywidą wnet pany do tego, że będą *veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem*. — — Другое здzierstwo jest tak panów wielkich, jako i szlachty miernej zuchwałey, którzy podróże z gromadnemi orszakami czyniąc, nie płacą w gospodach co natrawią, na polu szkody ludziom ubogim czynią, a ich гвардые niekarne przez wsie albo miasteczka jadąc co jeno po drodze potkają — porwą; gęś, курę, barana, ser, masło, kielbasy, chusty i wszelakie naczynia domowe, chłopu do komory wpadłszy. A panowie, skargę słysząc, albo się skryć każą temu co uszkodził, albo chłopu pofukają i obuszkować każą, że o lada co turbuje jego gości. A tym też sposobem i z rzemieślnikami, i z kupcami wszędzie poczynają, na bóg rzeczy nabrawszy, albo robić sobie co rozkazawszy, nigdy się nie iszczą nikomu, nie płacą, ale zawsze się z prace cudzej i najeść i napić i zбогациć chcą, kaduki upraszając po ludziach co możniejszych, tak zażywota ich co jeno mają wydzierają, jako i dziatkom ich ubogim, po śmierci onych. — — Trzecie здzierstwo czynią w Polsce wszystkie urzędy, przełożęństwa, i sądy tak wielkie jako i małe. — — Чwarte здzierstwo czyni w Polsce żołnierз, który Boga zapomniawszy i sprawiedliwość jego, jest ojczyźnie swej teraz harpią i tyranem nieubлаганым. — — Idzie żołnierз na wojnę, drze, łupi ludzie ubogie, i bracia swoje. Jest na wojnie w obozie, na czaty wysyła na wszystkie strony, jak w nieprzyjacielskiej ziemi. Z wojny się wraca, drze, bierze, łupi po staremu, jakoby to z holdowanego poganina, i w jednej wsi wyjada, z drugiej wóz skarбны picuje, z trzeciej do domu swego posyła, a z dziesięćin pieniądze wybiera. I by to ieszcze jedna chorągiew*

brała, a dalej tak plądrując niepostępowała, tedyby jakokolwiek *sustinuissem utique*, ale jedna chorągiew wybrawszy co może wydrzeć ze wsi wynijdzie, a druga tegoż dnia zarazem następuje, trzecia nazajutrz. I tak niemasz tak podlej wioski, tak lichej miejscinki, coby w niej trzydzieści i czterdzieści chorągwi nie brało. Aż się ludzie z niej rozejda, płacząc, przeklinając i o pomstę ze wszystkiego serca wołając. Этой-то жажды мести и удовлетворяли козаки, которыхъ отдѣльные интересы совпадали съ интересами простонародья вездѣ, гдѣ они ни появлялись. Чтобы дорисовать картину неистовствъ короннаго и панскаго войска, которое, большею частью состояло изъ благородной шляхты, не говоря уже о ротмистрахъ, хорунжихъ, поручикахъ и прочая, которые были всѣ безъ исключенія чистѣйшей, благороднѣйшей дворянской крови, скажемъ, что въ *Актахъ Западной Россіи* напечатаны документы, которыми одно и то же правительство увольняетъ одни города на нѣсколько лѣтъ отъ податей и пошлинъ за то, что они претерпѣли татарскій набѣгъ, а другіе—также на нѣсколько лѣтъ за то, что въ нихъ квартировало войско (См. т. 1-й, стр. 347 и 330.) Между рукописями С.Петербургской публичной библіотеки авторъ нашелъ наивныя жалобы отъ войска королю: что когда войско идетъ походомъ и приближается къ какому-нибудь городу или мѣстечку, то мѣщане, узнавъ объ этомъ, заблаговременно ломаютъ мосты на рѣкахъ, запираютъ ворота и защищаютъ отъ него переправы и проходы, какъ отъ непріятеля. (См. *Фоліантъ Польскаго отдѣла рукописей*, № 94, стр. 244, 463—469 (годъ 1637) и 711—718 (годъ 1639).

3.—Стр. 26, ст. 16.

Не впеялся, сійий орле,

На лейстровихъ дуже.

За бунты противъ воеводъ, старостъ и коронныхъ гетмановъ, изъ козацкаго реестра выключались всѣ безпокойныя головы. Эти козаки, выписанные изъ реестра, и потому называвшіеся *выписчиками* (*wypiszczyki*), отличались отвагою, какъ люди, которымъ нечего терять, и повсюду враждовали съ реестровыми козаками, которыхъ они ненавидѣли, которымъ завидовали и которыхъ старались поднимать противъ установленныхъ сеймомъ властей, чтобы общимъ возстаніемъ возвратитъ утраченные права и, вмѣсто управления дворянскаго (воеводско-старостинскаго), установить въ Украинѣ управление козацкое, основанное на общей для всего населенія подачѣ голосовъ. Таковъ былъ искони идеалъ общественнаго благоустройства у украинскаго простонародья (4), и ради этого-то идеала помогало оно козацкимъ ополченіямъ, и на козаковъ, часто поступавшихъ съ нимъ варварски, смотрѣло обыкновенно какъ на своихъ защитниковъ.

4.—Стр. 27, ст. 16.

Щобъ на своїхъ бити.

Въ народной пѣснѣ о разореніи Сѣчи поется:

Ой уклонилися тому Турасові,

А шо підъ нимъ добре жити,

(4) *Dyaryusz Okolskiego*, стр. 81: O jak wiele tego *in bello servili* najduje się, którzy życzą, aby odrobina panów i szlachty nie zostawała, aby uszczerebek majestat królewski cierpiał, a chłopski regiment następował!

Ой тільки тее та и неприятно,
Що на своїхъ трѣба бити.

З.—Стр. 29, ст. 8.

Солонні м'яки

М'яками називаються мочары въ низинахъ. Трава ростеть по нимъ только изрѣдка, потому что они пропитаны горькою солью.

33А ДУНАЮ.

Олександрі Михайловні К.

Покіну, покіну
Чужю чужину,
Та на Україну
Соколомъ поліну.
Ой хто жъ менѣ дома
Щиро привітає,
Любо въ вічі гляне,
Про життя спитає?
Привітають мене
Вовкі-сірм'янці,
Залігши дорóгу
Въ зеленімъ байраці:
«Годі тобі жити
За тихимъ Дунаємъ:
Ми на тебе, друже,
Давно вже чигаємъ;
Годі тобі здобичъ
У насъ одбивати —
Зъ світломъ доглядати
Убогої хати.
Нехай темна нічка
Хату обгортає,
Наше серце хіже
По-вігъ звеселяє.
Привітають мене
Яструбі зъ орлами,

Роспустівши гріла
 По-надъ городáми:
 «Ой ми тобі люблю
 У вічі заглянемъ,
 Твої очі-зорі
 Изъ лóба достáнемъ.
 Гóді прозира́ти
 У далéкі віки,
 Голубіти вь́ сёрці
 Наді́ великі.
 Прéдги твої вь́ шлі́хти
 Хаті́ відбивáли, —
 Своімъ тіломъ вь́ полі
 Вовківъ году́вали, —
 Паня́нські робро́ни
 На уну́чи дра́ли, —
 Лисі́ці зь їхъ тру́пу
 Сёрце ви́ідали, —
 Оча́ми-зоря́ми
 Далéго сяга́ли, —
 Ястру́бі зь орла́ми
 Очі́ імъ клюва́ли: —
 Ой то́ тво́ї до́ля,
 Ой то́ тво́я во́ля;
 Вті́кай на чу́жину
 Изъ рідного́ поля!
 Тобі́ рідь-ро́діна —
 Чу́жая чу́жина,
 На́ша лю́ба здóбичь —
 Сла́вна У́країна...»

П. Кулішъ.

РУСА́ЛКА.

Мицкевичова БАЛЛАДА.

Ой що́ жъ то за хло́печъ,
 Хорóший, вродлі́вий?

Що то за дівчина крїй ёго?
 Ходять надъ водою
 Тихою ступою, —
 Світить молодїкъ срібнобгїй.

Годує дівчина
 Хлопця ягідками,
 Що въ гаю зеленімъ набрала,
 А вінъ їй голівку
 Квітчає квітками...
 Певне жъ то кохана пара!

Скоро день погасне,
 Зійде місяць ясний —
 Вже вони виходять изъ гаю:
 Хлопець той — мисливий,
 Стрілець уродливий;
 Хто така дівчина — не знаю.

Звідкіля приходить —
 Не питаї даремне;
 Якъ вона зникає — Богъ знає.
 Мовъ зоря засвітить
 Попідъ гаємъ темнимъ;
 Мовъ іскра въ темноті, згасає.

»Скажи мені правду,
 Серденько дівчино,
 (На що ти зъ ума мене зводишь!)
 Де твої хати́на?
 Хто твої роди́на?
 Зъ якого села сюди ходишь?

»Літечко минає,
 Лїстя опадає,
 Холодні зближаютьця но́чи;
 Не въ гаю́, а въ хати́
 Мушу цілувати
 Твоє личко, твої ка́рі о́чі.

»Коли жъ ти безрідня,
 Серденько дівчино, —
 Ходімъ до моєї господи;
 Житимемъ съ тобою,
 Якъ риба зъ водою;
 Всі матимешъ въ мене вигоди.

»Що въ мене достатокъ
 И худоби стáтокъ;
 Що въ мене и вівці й бжолята;
 Що въ мене світлиця —
 Царéві годитця;
 Моя мати твоя буде мати.»

— »Ой коза́че-тúмо,
 Горда-пiшна дúмо!
 Не йме тобі моє серце віри.
 Мати говори́ла,
 Що въ васъ така віра,
 Якъ на синімъ морі піна.

»Мати говори́ла,
 Що въ васъ стiльки ласки,
 Якъ на тихимъ ставі рiски;
 Солов'ємъ співаєшъ,
 А серцемъ бу́яєшъ, —
 На iншу́ю мене проми́няєшъ.»

— »Серденько дівчино!
 Отъ же на колiнахъ
 Клянúсь тобі місяцемъ, зор'ями,
 Присягаю небомъ,
 Землею и пекломъ,
 Що не буде iншої мiжъ нами!»

— »Ой місяцю-кни́зю!«
 Озва́лась дівчина,
 »Я тебе за свiдка призиваю.

Якъ слово зламає,
Нехай покарає
Їго твоя сила святая! «

Скоро зговорила —
Мовъ вирости крила,
Голубкою поміжъ віття ліне.
Назадъ обернулась,
Лугаво всмихнулась, —
Мовъ та іскра, у темряві гине.

Шкода здоганяти,
Шукати, гукати!
Пішла луна по гаєві сумно.
Ніхто не озвався,
Ані засміявся.
Зостаєсь козакъ самъ собі думно.

Думає-гадає,
Додому вертає,
Сумуючи, понадъ сонною водою.
Тіхо, тихо въ лісі,
Хиба тільки трісне
Суха вітка въ ёго підъ ногою.

По сонній водіці
Проміння блищитця:
Срібнорогий въ воду зазирає.
Ажъ ось изза гаю
Вітрець подихає, —
Ясна філя по озеру грає.

Чи то жъ забіліла
На озері піна,
Чи то дівне проявилось діво:
Що посередъ піни,
Мовъ би на картині,
З'явилось дівча уродливе?

Молодѣнька, гѣжа,
 Якъ повная рѣжа,
 Покрѣплена раннѣю росѣю.
 То співомъ озвѣтця,
 То сміхомъ залетця,
 Берѣ очі, вабить сѣрденько красѣю.

»Козаче мисливий,
 Хлѣпче уродливий!«
 Озвѣлася изъ срібної піни:
 »Чогó вѣ ночі блудишъ
 И сѣрденькомъ пудишъ
 По зрадливій, лукавій дівчині?

»Годі сумувати,
 Важенько здихати!
 Ході, сѣрце, до мене гуляти.
 Будемъ танцювати,
 Якъ рибонька грати,
 Якъ ластівка, по воді черкати.

»Абó підъ водѣю
 Ліжемо зо мною
 На мягкому, лилійному лѣжі.
 Тіхими речами
 Ї карими очами
 Розкажѣ я тобі про всі дива Бѣжі.«

Зъ воді виринає —
 Якъ сріблѣ сияє...
 Мутить єму дѣшу наготѣ дівѣча.
 А вона смієтця,
 Якъ рибонька вѣтця,
 Якъ голубка, до єго буркоче.

Ой манить словѣми
 Ї чѣрними бровѣми,
 Весѣлкою по воді кружляє.

То зновъ поринає,
 Лебідкою грає,
 ВЪ срібні брізъки воду розбиває.

Забілось серденько:
 Підбігъ вінъ близенько,
 Хоче скочить вЪ воду и не хоче.
 А срібная філя
 Нόги ёму змила...
 Дзюркотить — и підмива — й лоскоче.

Вабить ёго, тягне;
 Сёрце вЪ грудяхъ тоне,
 Мовъ ёго до лоня мила пригортає.
 И божбу святую,
 И тоску німую —
 Усе, про все козакъ забуває.

Ринетця у воду;
 Пішную уроду
 Окомъ, сёрцемъ и душею обіймає,
 Пливе, допливає,
 Рўки простягає,
 И до сёрця либо дівча пригортає.

Ой гліне—спогліне
 На личко румяне —
 Що за дівко, що за нове чудо!
 Се жъ ёго кохана,
 Забута пара!
 Знікла разомъ зъ очей ёму, лўда.

»А ти жъ присягався
 И місяцемъ клявся!..
 Бўде жъ тобі кара по заслўзі:
 Піки місяць світить,
 Бўдешъ ти ходіти
 Надъ водою у великій тўзі.«

Скоро зговорила —
Зашуміла філя...

Підь водою обіе сховались.

Де вони гуляли,

Любо розмовляли,

Ні жадного сліду не зосталося.

Тільки, якъ день згасне,

Зійде місяць ясний

И заглине въ таємничі води, —

Изъ озера ріне

Вродлива дівчина,

Зустрічъ — хлопець хоробшої вроди.

Вона надъ водою

Синє красюю,

А вінъ тужить у темному гаю.

Хлопець той — мисливий,

Стрілець уродливий;

Хто така дівчина — не знаю.

Ломусь.